

การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ของบทบาทและความร่วมมือ
ระหว่างวัดและวังในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทพศิรินทร์

นาง จินตนาช กุลทนนท์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาสารัตถศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2535

ISBN 974 - 581 - 994 - 8

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1 1704 0760

A HISTORICAL ANALYSIS OF ROLES AND COOPERATION
BETWEEN BUDDHIST MONASTERY AND PALACE IN MANAGING EDUCATION
IN DEBSIRIN SCHOOL

Mrs. Jintanoot Kulthanan

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education
Department of Foundation of Education
Graduate School

Chulalongkorn University

1992

ISBN 974 - 581 - 994 - 8

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ของบทบาทและความร่วมมือระหว่างวัดและวังในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทพศิรินทร์

โดย

นางจินตนาช กุลทนนท์

ภาควิชา

สารัตถศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรณิการ์ สัจกุล

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้เนบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรารักษ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พฤทธิ ศิริบรรณนิทัศน์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรณิการ์ สัจกุล)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ รัตนา ตุงคสวัสดิ์)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงฉบับเดียว

จินตบุษ อุลทนันทน์ : การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ของบทบาทและความร่วมมือระหว่าง
วัดและวัง ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทพศิรินทร์ (A HISTORICAL ANALYSIS OF
ROLES AND COOPERATION BETWEEN BUDDHIST MONASTERY AND PALACE IN
MANAGING EDUTION IN DEBSIRIN SCHOOL) อ.ที่ปรึกษา : ผศ.ดร. กรรณิการ์ สัจกุล,
126 หน้า. ISBN 974-581-994-8

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาในวัดเทพศิรินทราวาส และโรงเรียนใน
วัดเทพศิรินทราวาส รวมทั้งบทบาทและความร่วมมือของวัดและวังในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในวัด
เทพศิรินทราวาส

ผลของการวิจัยพบว่า วัดเทพศิรินทราวาสได้จัดการศึกษาแบบโบราณให้แก่กุลบุตรตั้งแต่เริ่มก่อ
ตั้งวัดเมื่อ พ.ศ. 2421 ในพ.ศ. 2428 ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนในวัดเทพศิรินทราวาสเรียกว่า โรงเรียน
หลวงในวัดเทพศิรินทราวาส ต่อมามีการเปลี่ยนไปจัดการศึกษาประเภทการศึกษาพิเศษ คือ เป็นโรงเรียน
ฝึกหัดอาจารย์เทพศิรินทร์ และสุดท้ายคือเปลี่ยนแปลงไปเป็นโรงเรียนมัธยมพิเศษที่จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับ
ประถมถึงมัธยม ชื่อโรงเรียนสวนกุหลาบอังกฤษวัดเทพศิรินทร์ ซึ่งมีการเปลี่ยนชื่อโรงเรียนอีกหลายครั้ง
โดยคงรูปแบบของการศึกษาไว้ และจัดการศึกษาสำหรับเด็กชายเท่านั้น มีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรตามหลัก
สูตรของกระทรวงธรรมการ ปัจจุบันนี้เรียกชื่อว่า โรงเรียนเทพศิรินทร์

วัดเทพศิรินทราวาสมีบทบาทในการจัดการศึกษาในระยะที่เป็นโรงเรียนหลวงในวัดเทพศิรินทรา
วาส ทุกด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านธุรการ ด้านกิจการนักเรียน ด้านบุคลากร และด้านความสัมพันธ์ระหว่าง
บุคคลที่เกี่ยวข้อง กับโรงเรียน หลังจากนั้นจนถึงปัจจุบันวัดเทพศิรินทราวาสมีบทบาทเฉพาะด้านธุรการ คือ
จัดอาคารสถานที่ ยกเว้นในช่วงที่เป็นโรงเรียนมัธยมวัดเทพศิรินทร์นั้น วัดเทพศิรินทราวาสมีบทบาทในด้าน
บุคลากรและกิจการนักเรียนด้วย สำหรับวังนั้นมีบทบาทในการจัดการด้านธุรการ คือจัดเงินทุนบำรุงการ
ศึกษาในโรงเรียน และจัดสร้างอาคารเรียน ตั้งแต่ระยะที่เป็นโรงเรียนหลวงในวัดเทพศิรินทราวาส โรง
เรียนมัธยมพิเศษเทพศิรินทร์และโรงเรียนมัธยมวัดเทพศิรินทร์ วัดและวังได้ร่วมมือในด้านธุรการ คือจัดทุน
บำรุงการเล่าเรียนและสร้างอาคารเรียน ในช่วงที่เป็นโรงเรียนหลวงในวัดเทพศิรินทราวาส และโรง-
เรียนมัธยมวัดเทพศิรินทร์

ภาควิชา สารัตถศึกษา
สาขาวิชา พื้นฐานการศึกษา
ปีการศึกษา 2535

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C340101 : MAJOR FOUNDATION OF EDUCATION

KEY WORD: ROLE/COOPERATION/BUDDHIST MONASTERY/PALACE/MANAGING EDUCATION/
DEBSIRIN SCHOOL

JINTANOOT KULTHANAN : A HISTORICAL ANALYSIS OF ROLES AND COOPERATION
BETWEEN BUDDHIST MONASTERY AND PALACE IN MANAGING EDUCATION IN
DEBSIRIN SCHOOL. THESIS ADVISOR : ASSO. PROF.KANNIKAR SACHAKUL, PH.D.
126 PP. ISBN 974-581-994-8

The purpose of this research is to study the managing of education in Wat Debsirindharavas and the schools in Wat Debsirindharavas as well as the roles and the cooperation between Buddhist monastery and Palace in the managing of education in the school in Wat Debsirindharavas.

The result of this research revealed that Wat Debsirindharavas had provided traditional education for boys since 1879. In 1885, There was an organized school in Wat Debsirindharavas, named Palace school in Wat Debsirindharavas, Later, the school was changed to provide a special education for Teacher Training. Lastly, it was changed to a special secondary school which providec both primary and secondary education, named Suankularb English School in Wat Debsirin. From that time, the name of the school was changed several times but remain the form of Education for boys with some changes according to the curriculum designed by the Ministry of Education.

The role of Wat Debsirindharavas in managing education in the school in Wat Debsirindharavas coverd all aspects:- academic affair, clerical affair, student affair, personnel affair and the relation among related parties. Aftter becoming the Teacher Training school and secondary school, the role of Wat Debsirindharavas has limited only in clerical affair concerning the buildings and areas. However, during the period of the secondary school. Wat Debsirindharavas performed a role in personnel affair and student affair, too. For the palace, there was only role in clerical affair concerning financial aid, to support the education program and the buildings. The cooperation between the monastery and palace was on clerical affair, concerning financial aid, both period;period of the palace school and the secondary school in Wat Debsirindharavas.

ภาควิชา สारตศศึกษา.....

ลายมือชื่อนิติต.....

สาขาวิชา พื้นฐานการศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ปีการศึกษา 2535.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กรรณิการ์ สัจกุล อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย ซึ่งได้กรุณา สละเวลาให้คำปรึกษาและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่อง ต่างๆหลายครั้งอย่างเอาใจใส่และอดทนเสมอมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่าง สูงไว้ ณ ที่นี้

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบทุกท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พงทธี ศิริบรรณพิทักษ์ รองศาสตราจารย์ รัตนา ตุงคสวัสดิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณรงค์ สุทธจิตต์ ที่ให้คำแนะนำที่มีคุณค่า เพื่อแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ออบ ไชยวสุ คุณณรงค์วิท ทุมมานนท์ คุณชูลี กลิ่นขำนิ และคุณสุรพันธ์ ปานผา ที่กรุณาสละเวลาบอกล่าเรื่องราว ของโรงเรียนเทพศิรินทร์ในอดีต และกรุณาให้คำแนะนำในการติดต่อสอบถามข้อมูล ต่างๆ

ขอขอบคุณ อาจารย์ ปรีชา เชาวลิต ฝ่ายสารสนเทศโรงเรียนเทพ ศิรินทร์ ที่กรุณาเอื้อเฟื้อข้อมูล เจ้าหน้าที่กองพัสดุ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้กรุณาสละเวลาช่วยเหลือการค้นหาคำสั่งกระทรวง ศึกษาธิการ เจ้าหน้าที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติและเจ้าหน้าที่หอสมุดแห่งชาติ ที่ได้ กรุณาช่วยเหลือ ในการค้นหาข้อมูลเป็นอย่างดี

งานวิจัยครั้งนี้ สมบูรณ์ได้ด้วยความสนับสนุนทางด้านทุนทรัพย์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และการจัดพิมพ์ของคุณสุขุม กุลทนนท์ ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณ มา ณ โอกาสนี้ด้วย

คุณความดีที่อาจเกิดขึ้นจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขออุทิศให้แก่ครูบาอาจารย์ทุกท่านให้การอบรมศิษย์ พร้อมทั้งบิดามารดา คุณยาย คุณตา คุณน้าทุกคนที่ได้ อุปการะเลี้ยงดูผู้วิจัยมาแต่เยาว์วัย และความสำเร็จของวิทยานิพนธ์นี้ ขอมอบ แต่เด็กหญิงกอปรพร และเด็กหญิงกอปรรัก กุลทนนท์ เป็นเครื่องเตือนใจว่า ความสำเร็จนั้นได้มาด้วยความพยายาม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
บทที่	

1 บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	5
วิธีการดำเนินการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการค้นคว้าและวิจัย.....	6

2 วัดและวังกับการจัดการศึกษา

วัดและพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาในสมัยกรุงสุโขทัย.....	9
วัดและพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาในสมัยกรุงศรีอยุธยา.....	10
วัดและพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาในสมัยกรุงธนบุรี.....	14
วัดและพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาในสมัย	
กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น.....	16
วิธีจัดการศึกษาในวัด.....	21
วังกับการจัดการศึกษาในสังคมไทย.....	27

บทที่

3	การจัดการศึกษาของโรงเรียนในวัดเทพศิรินทราวาส	
	การศึกษาในวัดเทพศิรินทราวาส.....	30
	การศึกษาของโรงเรียนในวัดเทพศิรินทราวาส.....	34
	โรงเรียนในวัดเทพศิรินทราวาสในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	36
	- โรงเรียนหลวงในวัดเทพศิรินทราวาส.....	37
	- โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์เทพศิรินทร์.....	42
	- โรงเรียนสวนกุหลาบอังกฤษวัดเทพศิรินทร์.....	50
	โรงเรียนในวัดเทพศิรินทราวาสในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	58
	โรงเรียนในวัดเทพศิรินทราวาสในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	60
	คุณภาพของการศึกษาของโรงเรียนในวัดเทพศิรินทราวาส.....	63
	โรงเรียนหลวงในวัดเทพศิรินทราวาส.....	64
	โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์เทพศิรินทร์.....	67
	โรงเรียนสวนกุหลาบอังกฤษวัดเทพศิรินทร์และภายหลังการเปลี่ยนแปลงชื่อโรงเรียน.....	69
4	บทบาทและความร่วมมือระหว่างวัดและวัง	
	ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในวัดเทพศิรินทราวาส	
	บทบาทของวัดในการจัดการศึกษาของโรงเรียน	
	ในวัดเทพศิรินทราวาส.....	79
	บทบาทของวังในการจัดการศึกษาของโรงเรียน	
	ในวัดเทพศิรินทราวาส.....	88
	ความร่วมมือระหว่างวัดและวังในการจัดการศึกษา	
	ของโรงเรียนในวัดเทพศิรินทราวาส.....	95
5	สรุปการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	99

เอกสารอ้างอิง.....	หน้า 111
ประวัติผู้เขียน.....	126

ณ

สารบัญตาราง

หน้า

การจัดการศึกษาของโรงเรียนในวัดเทพศิรินทราวาส.....76